

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ وَعَجِّلْ فَرَجَهُمْ

خوشنویسی

پایه دهم - دوره دوم متوسطه

رشته گرافیک

گروه تحصیلی هنر

زمینه هنر

شاخه فنی و حرفه ای

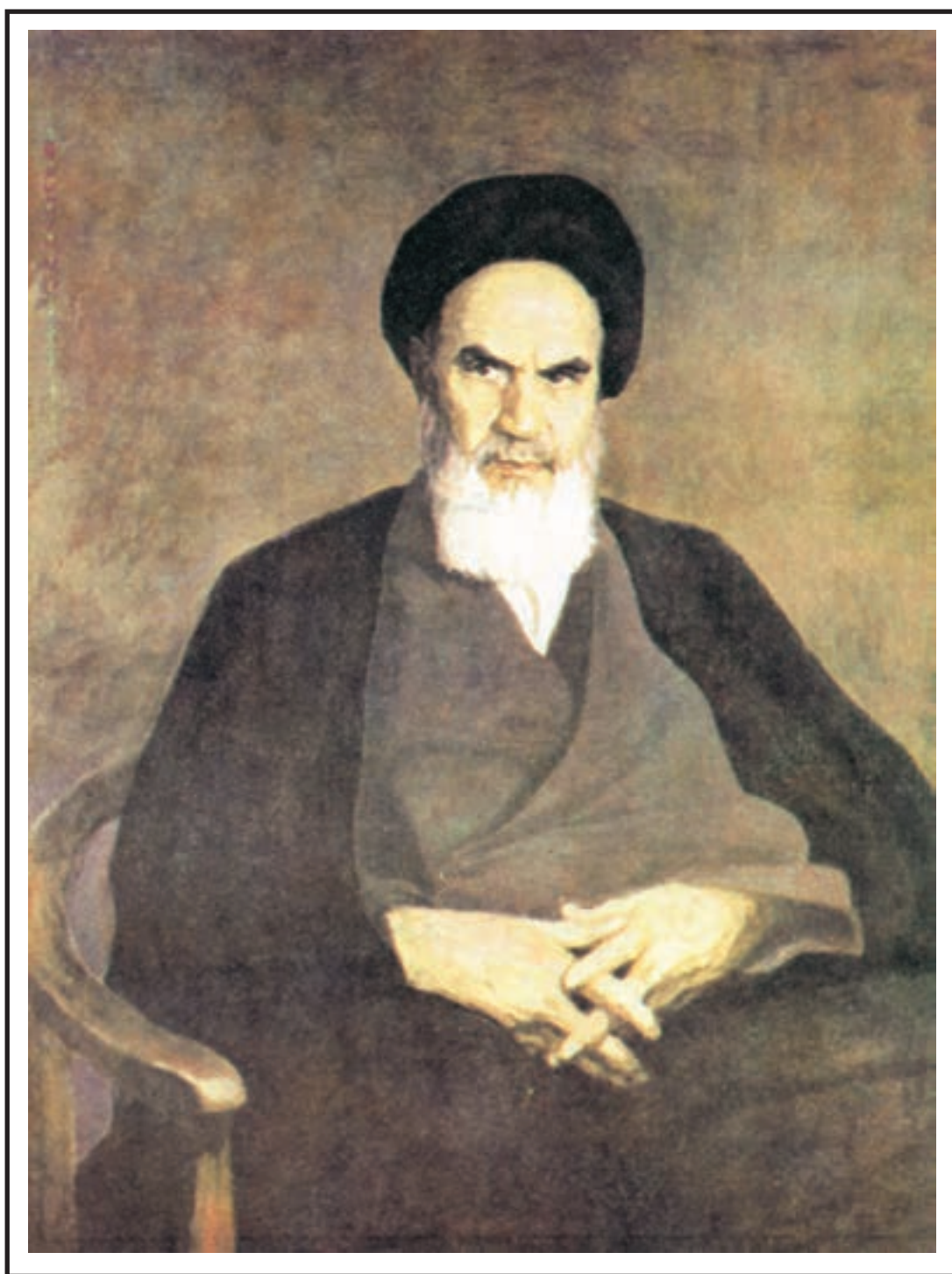
۷۴۵	رشوند، اسماعیل
/۱۱	خوشنویسی/ مؤلف: اسماعیل رشوند. - تهران: شرکت چاپ و نشر کتاب‌های درسی ایران.
خ ۵۴۴ ر	۱۰۴ص. مصور. - (شاخه فنی و حرفه ای) متون درسی رشته گرافیک، گروه تحصیلی هنر، زمینه هنر. برنامه‌ریزی و نظارت، بررسی و تصویب محتوا: کمیسیون برنامه‌ریزی و تألیف کتاب‌های درسی رشته گرافیک دفتر تألیف کتاب‌های درسی فنی و حرفه‌ای و کاردانش وزارت آموزش و پرورش. ۱. خوشنویسی. الف. ایران. وزارت آموزش و پرورش. کمیسیون برنامه‌ریزی و تألیف کتاب‌های درسی رشته گرافیک. ب. عنوان. ج. فروست.

وزارت آموزش و پرورش
سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی

- نام کتاب : خوشنویسی - ۲۱۰۶۱۸
- پدیدآورنده : سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی
- مدیریت برنامه‌ریزی درسی و تألیف : دفتر تألیف کتاب‌های درسی فنی و حرفه‌ای و کار دانش
- شناسه افزوده برنامه‌ریزی و تألیف : ابراهیم آزاد، مهرداد احمدیان، مژگان اصلانی، محمدحسن دانشگرزاد، فاطمه رایگانی، فریده شهبازی و محمدرضا طهماسب‌پور (اعضای شورای برنامه‌ریزی)
- مدیریت آماده‌سازی هنری : اسماعیل رشوند (مؤلف)
- شناسه افزوده آماده‌سازی : اداره کل نظارت بر نشر و توزیع مواد آموزشی
- نشانی سازمان : زهره بهشتی شیرازی (صفحه‌آرا) - بابک رشوند (طراح جلد)
- ناشر : تهران : خیابان ایرانشهر شمالی - ساختمان شماره ۴ آموزش و پرورش (شهید موسوی)
- چاپخانه : تلفن : ۹-۸۸۸۳۱۱۶۱، دورنگار : ۰۹۲۶۶۰۸۸۳، کدپستی : ۱۵۸۴۷۴۷۳۵۹
- سال انتشار و نوبت چاپ : وب‌گاه : www.irtextbook.ir و www.chap.sch.ir
- شرکت چاپ و نشر کتاب‌های درسی ایران : تهران - کیلومتر ۱۷ جاده مخصوص کرج - خیابان ۶۱ (داروبخش)
- چاپ پنجم ۱۳۹۹ : تلفن : ۵-۴۴۹۸۵۱۶۱، دورنگار : ۰۴۴۹۸۵۱۶، صندوق پستی : ۱۳۹-۳۷۵۱۵
- شرکت چاپ و نشر کتاب‌های درسی ایران «سهامی خاص»

کلیه حقوق مادی و معنوی این کتاب متعلق به سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی وزارت آموزش و پرورش است و هرگونه استفاده از کتاب و اجزای آن به صورت چاپی و الکترونیکی و ارائه در پایگاه‌های مجازی، نمایش، اقتباس، تلخیص، تبدیل، ترجمه، عکس‌برداری، نقاشی، تهیه فیلم و تکثیر به هر شکل و نوع بدون کسب مجوز از این سازمان ممنوع است و متخلفان تحت پیگرد قانونی قرار می‌گیرند.

انوار استاد کیخسرو خروش

ہنر عبارتست از دیدن روح تھت در انسانها
امام خمینی «قدس سرہ»

فهرست مطالب

	۱- مقدمه
۱	۲- کلیات
۸	۳- آشنایی با ابزار خوشنویسی
۸	۴- روش تراشیدن قلم
۱۱	۵- آموزش الفبا (گروه اول)
۱۴	۶- آموزش الفبا (حروف تخت کوتاه)
۱۹	۷- آموزش الفبا (حروف تخت کشیده)
۲۳	۸- آموزش الفبا (حروف مفرد)
۲۶	۹- آشنایی با سطر نویسی
۲۸	۱۰- آموزش الفبا (حروف گرد)
۳۱	۱۱- آموزش الفبا (حروف گرد)
۳۴	۱۲- سطر نویسی
۳۵	۱۳- آموزش الفبا (حروف گرد)
۳۷	۱۴- سطر نویسی
۳۹	۱۵- آموزش الفبا (حروف گرد)
۴۲	۱۶- سطر نویسی
۴۴	۱۷- اتصالات در نستعلیق
۴۷	۱۸- اتصالات در نستعلیق (کشیده‌ها)
۵۰	۱۹- ترکیب بندی در سطر نویسی
۵۴	۲۰- سطر نویسی
۵۶	۲۱- سطر نویسی
۵۸	۲۲- ترکیب بندی در دو سطرها
۶۰	۲۳- سرمشقه‌های دوسطری
۶۳	۲۴- سرمشقه‌های دوسطری
۶۶	۲۵- آشنایی با چلیپا
۷۱	۲۶- آشنایی با کتابت
۷۶	۲۷- آشنایی با سیاه مشق
۸۲	۲۸- آشنایی با نقاشیخط
۹۰	۲۹- ویژگیهای بصری و زیبایی شناختی انواع خوشنویسی
۹۶	۳۰- خوشنویسی و خلاقیت‌های هنری

مقدمه

خوشنویسی، زیبانگاری حروف و کلمات است براساس اصول و قواعدی مشخص و معین. توجه به خوشنویسی و گسترش آن در گذشته به دلیل کنایت قرآن و کتب احادیث بوده است. آیاتی در قرآن مبنی بر عزت قلم و اعتبار آموختن باعث گردید تا خط در میان مسلمانان به عنوان پدیده‌ای الهی و روحانی مورد توجه قرار گیرد و از احترام ویژه‌ای برخوردار باشد. همچنین برای هنرمند خوشنویس نیز آداب خاصی قائل گردیدند که مهارت ترک معاصی و صفای باطن از آن جمله است.

هنر خوشنویسی هم در ثبت و نشر پیشرفتهای علمی و فرهنگی و همین‌طور در حوزه هنرهای کاربردی به صورت گسترده‌ای مورد بهره‌برداری هنرمندانه قرار گرفته است.

در عصر حاضر نیز با پیشرفتهای روزافزون که در صنعت عظیم چاپ پدید آمده و هر چند گاه فناوری جدیدتری در این زمینه ارائه می‌گردد، خط همچنان جای شایسته خود را حفظ کرده است.

کتاب حاضر که برای رشته‌های گرافیک، چاپ و صنایع دستی تألیف و تدوین شده است، در نظر دارد به موازات ارائه اطلاعاتی پیرامون دانش نظری خوشنویسی، فراگیران را در جهت آموزش و کسب مهارت عملی در نگارش نستعلیق و شناخت ویژگیهای انواع خوشنویسی رایج، یاری دهد.

همه می‌دانیم کسب مهارت در خوشنویسی، جز با تمرینات عملی مداوم و متوالی ممکن نیست، در همین راستا سعی شده است، با ارائه شیوه‌های صحیح تمرین عملی و طرح تمرینات متنوع در کتاب، فراگیران را در جهت نتیجه‌گیری بهتر از تمرینات عملی که بخش عمده‌ای از زمان جلسات را دربر می‌گیرد، یاری دهیم. برای نیل به این هدف، از فراگیران گرامی انتظار می‌رود تمرینات کتاب را بر اساس شیوه‌های پیشنهادی و ارائه شده در کتاب و راهنمایهای هنرآموز محترم، با دقت و حوصله انجام دهند.

گفتنی است که تمرینات عملی کتاب حاضر، در دو بخش تمرینات کارگاهی و تمرینات منزل ارائه شده است. تمرینات کارگاهی در کارگاه خوشنویسی و زیر نظر هنرآموز مربوط انجام می‌شود و تمرینات منزل که برای هر جلسه یک تمرین در نظر گرفته شده است، در منزل صورت می‌پذیرد و در جلسه بعد از سوی هنرآموز محترم جمع‌آوری می‌شود و مورد ارزشیابی قرار می‌گیرد.

جدول بودجه‌بندی زمانی این کتاب در ۲۶ جلسه ۲ ساعته با توجه به مقدار مطالب درسی و تمرینات عملی، متناسب با زمان جلسات تنظیم شده است.

از کلیه اساتید محترم و هنرمندان گرامی که اجازه فرمودند از آثارشان در کتاب استفاده شود و کتاب مزین به این آثار گردد کمال تشکر و قدردانی را دارم.

امید است با عنایت پروردگار مطالب این کتاب همراه با راهنمایهای هنرآموزان محترم، کسب مهارت نسبی در نگارش نستعلیق را برای فراگیران در پی داشته باشد و آنان را در جهت شناخت عمیقتر خوشنویسی یاری داده، موجبات بروز خلاقیتها و نوآوری‌های هنری را در راستای بالندگی و پویایی هرچه بیشتر این هنر شریف فراهم آورد. ان‌شاءالله

مؤلف

جدول بودجه‌بندی زمانی تدریس کتاب خوشنویسی

جلسه	ساعت اول	ساعت دوم
اول	کلیات	آشنایی با ابزار خوشنویسی و روش تراشیدن قلم
دوم	آموزش الفبا (گروه اول) - انجام تمرینات کارگاهی	ادامه تمرینات کارگاهی
سوم	آموزش الفبا (حروف تخت کوتاه) - انجام تمرینات کارگاهی	ادامه تمرینات کارگاهی
چهارم	آموزش الفبا (حروف تخت کشیده) - انجام تمرینات کارگاهی	ادامه تمرینات کارگاهی
پنجم	آموزش الفبا (حروف مفرد) - انجام تمرینات کارگاهی	ادامه تمرینات کارگاهی
ششم	آشنایی با سطرنویسی - انجام تمرینات کارگاهی	ادامه تمرینات کارگاهی
هفتم	آموزش الفبا (حروف گرد : ن ق ل) - انجام تمرینات کارگاهی	ادامه تمرینات کارگاهی
هشتم	آموزش الفبا (حروف گرد : س ص س) - انجام تمرینات کارگاهی	ادامه تمرینات کارگاهی
نهم	سطرنویسی - انجام تمرینات کارگاهی	ادامه تمرینات کارگاهی
دهم	آموزش الفبا (حروف گرد : ی) - انجام تمرینات کارگاهی	ادامه تمرینات کارگاهی
یازدهم	سطرنویسی - انجام تمرینات کارگاهی	ادامه تمرینات کارگاهی
دوازدهم	آموزش الفبا (حروف گرد : ع ح) - انجام تمرینات کارگاهی	ادامه تمرینات کارگاهی
سیزدهم	سطرنویسی - انجام تمرینات کارگاهی	ادامه تمرینات کارگاهی
چهاردهم	اتصالات در نستعلیق - انجام تمرینات کارگاهی	ادامه تمرینات کارگاهی
پانزدهم	اتصالات در نستعلیق - انجام تمرینات کارگاهی	ادامه تمرینات کارگاهی
شانزدهم	ترکیب بندی در سطرنویسی - انجام تمرینات کارگاهی	ادامه تمرینات کارگاهی
هفدهم	سطرنویسی - انجام تمرینات کارگاهی	ادامه تمرینات کارگاهی
هجدهم	سطرنویسی - انجام تمرینات کارگاهی	ادامه تمرینات کارگاهی
نوزدهم	ترکیب بندی در دو سطری - انجام تمرینات کارگاهی	ادامه تمرینات کارگاهی
بیستم	سرمشق دوسطری - انجام تمرینات کارگاهی	ادامه تمرینات کارگاهی
بیست و یکم	سرمشق دوسطری - انجام تمرینات کارگاهی	ادامه تمرینات کارگاهی
بیست و دوم	آشنایی با چلیبا	آشنایی با کتابت
بیست و سوم	آشنایی با سیاه مشق	انجام تمرینات در کارگاه
بیست و چهارم	آشنایی با نقاشیخط	
بیست و پنجم	ویژگیهای بصری و زیبایی شناختی انواع خوشنویسی	
بیست و ششم	خوشنویسی و خلاقیت‌های هنری	

هدف کلی

آشنایی با هنر خوشنویسی و کسب مهارت در تحریر نستعلیق

- هدفهای رفتاری : در پایان این کتاب از فراگیر انتظار می رود :
- خط تصویری اولیه را تعریف کند.
  - خط و خوشنویسی را تعریف کرده تفاوت‌های این دو را بیان کند.
  - مهمترین انواع خطوط متداول در ایران باستان (پیش از اسلام) را نام ببرد.
  - انواع خطوط و خوشنویسی اسلامی را نام ببرد و نقش ایرانیان را در تکامل و ابداع آنها بیان کند.
  - ابزار خوشنویسی را نام ببرد و مشخصات هر کدام را شرح دهد.
  - مراحل مختلف تراش قلم‌نی را شرح دهد و عملاً قلم را به روش صحیح بتراشد.
  - قلمگذاری، نقطه‌گذاری و کاربرد آنها را شرح دهد و به طور صحیح اجرا کند.
  - خط زمینه و کاربرد آن را در خوشنویسی شرح دهد.
  - قواعد حروف الفبا را در خوشنویسی نستعلیق شرح دهد و آنها را با رعایت قواعد به طور صحیح خوشنویسی کند.
  - قواعد و نحوه اتصالات حروف را در خوشنویسی نستعلیق شرح دهد و این قواعد را در نگارش کلمات رعایت کند.
  - سطر را تعریف کند و اصول کلی و روشهای ترکیب‌بندی صحیح و ایجاد تعادل را در سطر نویسی بیان کند و سطرهای ساده را با رعایت اصول سطر نویسی خوشنویسی کند.
  - انواع کشیده‌ها را در خوشنویسی نستعلیق شرح دهد و با رعایت قواعد به طور صحیح اجرا کند.
  - قالب دوسطری را تعریف کند و روشهای ترکیب‌بندی صحیح و ایجاد تعادل را در این قالب شرح دهد و دوسطریهای ساده را با ایجاد ترکیب‌بندیهای صحیح خوشنویسی کند.
  - قالب چلیپا را توضیح دهد.
  - کتابت را از جهت خوشنویسی تعریف کند و نقش آن را در حفظ و حراست و همچنین گسترش فرهنگ و تمدن اسلامی و ایرانی شرح دهد.
  - قالب سیاه مشق را تعریف کند.
  - قالب نقاشی خط را تعریف کند و تأثیر آن را در خوشنویسی معاصر شرح دهد.
  - ویژگیهای بصری و زیباشناختی انواع خوشنویسی را شرح دهد.
  - جلوه‌های هنر و خلاقیت را در خوشنویسی بیان کند.

